

УНИВЕРЗИТЕТ У БЕОГРАДУ
ФИЛОЛОШКИ ФАКУЛТЕТ

Београд, 15. новембар 2013.

ИЗВЕШТАЈ О ПОДОБНОСТИ ТЕМЕ, КАНДИДАТА И МЕНТОРА ЗА ИЗРАДУ
ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ **Стереотипизација Афроамериканаца у
популарној култури XX века**, кандидаткиње **Иване Љубеновић**

1. ПОДАЦИ О КОМИСИЈИ

1) Датум и орган који је именовао комисију:

27. фебруар 2013, Наставно-научно веће Филолошког факултета у
Београду

2) Састав комисије:

1. др Зоран Пауновић, редовни професор за ужу научну област
Енглеска и америчка књижевност (2006), Филолошки факултет у
Београду;
2. др Радојка Вукчевић, редовни професор за ужу научну област
Енглеска и америчка књижевност (2004), Филолошки факултет у
Београду;
3. др Александра Јовановић, ванредни професор за ужу научну област
Енглеска и америчка књижевност (2013), Филолошки факултет у
Београду

2. БИОГРАФИЈА КАНДИДАТА

Ивана Љубеновић рођена је 09.02.1986. године у Петровцу на Млави. Основно и средње образовање стекла је у Пожаревцу, где је завршила Пожаревачку гимназију, након чега је 2005. године уписала дипломске академске студије на Филолошком факултету Универзитета у Београду, на Одсеку за енглески језик и књижевност. Током основних студија учествовала је у вишемесечном програму

културно-језичке размене „The Inaugural Serbian-American Writing Project“ у организацији Амбасаде САД у Београду, 2007. године. По завршетку студија првог степена 2009. године, уписала је и завршила мастер студије 2010. године одбранивши рад „Анализа романа *Убити птицу ругалицу* Харпер Ли“, такође на Одсеку за енглески језик и књижевност. У академској 2010/2011. години уписала је докторске академске студије (модул Култура, смер Студије културе) на којима је у прве две године положила све испите.

Током основних студија радила је у школама страних језика, а након дипломирања од јануара 2010. године предаје енглески језик у основној и средњој школи. Од тада активно учествује на акредитованим семинарима за стручно усавршавање наставника, као и научним скуповима у земљи и иностранству.

3. БИБЛИОГРАФИЈА КАНДИДАТА

1. „Current Celebrity Status in Serbia – the Current Situation and Development Perspectives“ in *Stardom: Discussion on Fame and Celebrity Culture*, eBook, Bronk, Katarzyna, ed. Interdisciplinary Press, 2012.
(Рад претходно презентован на међународној конференцији 1st Global Conference: Celebrity: Exploring Critical Issues, Праг, 15-17. март 2012. године)
2. „Racist Media Representations in Richard Wright’s *Native Son*“, рад презентован на међународној конференцији *Језик, књижевност, вредности*, Ниш, 27-28. април 2012. године, потенцијално штампање рада.
3. „Улога драматизације романа *Чича Томина колиба* Харијет Бичер Стоу у пролиферацији расних стереотипа“, рад презентован на међународној конференцији *Културе у дијалогу*, Филолошки факултет, Београд, 28-30. септембар, 2012. године, рад прихваћен за штампу у зборнику радова са научног скупа.

4. ОЦЕНА ДА ЈЕ КАНДИДАТ ПОДОБАН ДА РАДИ ДИСЕРТАЦИЈУ

Увидом у биографију и библиографију кандидаткиње, Комисија је закључила да кандидаткиња Ивана Љубеновић испуњава све услове за израду дисертације.

5. ОЦЕНА ПОДОБНОСТИ ПРЕДЛОЖЕНОГ МЕНТОРА

За ментора је предложен др Зоран Пауновић, редовни професор Филолошког факултета, Одсек за англистику. Библиографија проф. Зорана Пауновића, поред осталог, обухвата и следеће радове, повезане с тематиком којом у својој докторској дисертацији намерава да се бави Ивана Љубеновић:

1. *Istorija, fikcija, mit (Eseji o angloameričkoj književnosti)*, Geopoetika, Beograd, 2006, 215 str.
2. Džejms Džojс, *Uliks* (prevod, komentari i pogovor), prvo izdanje CID, Podgorica, 2001; drugo izdanje Geopoetika, Beograd, 2003.
3. *Gutači blede vatre (Američki roman Vladimira Nabokova)* Prosveta, Beograd, 1997, 400 str.
4. "Tmina i svetlost *Srca tame*" (pogovor knjizi: Džozef Konrad, *Srce tame*), Stilos, Novi Sad, 2002, str.177-209.
5. "Glasovi epohe", *Zbornik Matice srpske za književnost i jezik*, knjiga 52 (2004), sveska 1, Novi Sad, 2004, str.226-228.
6. Paunović, Zoran. 2001. "Estetski kognitivizam Gordona Greama", pogovor knjizi *Filozofija umetnosti Gordona Greama*. Beograd: CLIO.
7. Paunović, Zoran. 2004. "Popular Fiction as a Literary and Cultural Phenomenon", *Književna kritika danas (zbornik u čast 25 godina Instituta za strane jezike u Podgorici)*, Podgorica. 233-246.

Комисија сматра да проф. др Зоран Пауновић испуњава све услове за ментора докторске дисертације Иване Љубеновић.

1. ОЦЕНА ПОДОБНОСТИ ТЕМЕ

1) Оцена формулације назива тезе (наслоа):

Комисија закључује да је радни назив тезе „Стереотипизација Афроамериканаца у популарној култури двадесетог века “ прикладан, и да добро репрезентује суштину предложеног истраживања.

2) Оцена предмета (проблема) истраживања:

Предмет овог истраживања били би приказ настанка и пролиферације расних стереотипа у америчкој популарној култури у XX веку, класификација расних стереотипа, анализа расистички окарактерисаних садржаја у културном, друштвеном и политичком контексту, као и веза између расне представљености и расизма у Сједињеним Америчким Државама. У уводном делу рада основу би чинила теоријска разматрања усредсређена за стереотипизацију, дефинисање и настанак концепта расе у Сједињеним Америчким Државама и првобитних научних, односно псеудо-научна открића и теорија на којима је утемељен расизам; осврт на научни расизам и културни релативизам у циљу остваривања политичко-идеолошких циљева, као и улогу уметности у расистичкој пропаганди. У овом делу говорило би се, поред стереотипизације, и о другим облицима манифестовања расизма, попут ксенофобије, различитих видова сегрегације и расизму у језику, са освртом на ортографски расизам. Положај и борба Афроамериканаца за равноправност представљају једно од кључних питања у америчком друштву још од колонијалног периода, али се у XX веку бележи драстичан напредак када је расна равноправност у питању. Наводе се неки од фактора који су условили слабљење, односно својеврсну стагнацију процеса стереотипизације Афроамериканаца у XX веку – друштвено-политичка дешавања која су потпомогла рађање демократске мисли и идеје о интеграцији, као и културно-уметничка дешавања, где би се разматрала улога истакнутих Афроамериканаца и покрета у успону афроамеричке културе, организација чији је активизам убрзао процес остваривања грађанских права, као и улога студија културе и мултикултурализма.

Истраживање би показало циљно, политички мотивисано стварање стереотипа, као и улогу медија у пролиферацији расних стереотипа. Средишњи део рада бавио би се описивањем, анализом и интерпретацијом стереотипа у различитим садржајима из области популарне културе кроз преглед индивидуалних и колективних расних стереотипа, као и компарацијом, односно упоређивањем истих или сродних стереотипа, тема и мотива који се јављају у филмској уметности, књижевности, ликовној уметности, музичкој уметности и њиховим подврстама, као и рекламној, телевизијској индустрији и другим медијима. Посебно би се разматрала позоришна уметност XX века као посебан вид популаризације расних стереотипа и блекфејс из кога су се развили каснији стереотипи уобличени у различитим популарним формама. У закључном делу разматраће се утицај интенционално и неинтенционално ствараних и употребљених стереотипа на расну дискриминацију, перцепцију Афроамериканаца и њихову интеграцију у америчко друштво, са посебним освртом на „двоструку

дискриминацију“, односно истовремену родну и расну дискриминацију; савремени трендови и мера заступљености позитивних и негативних расних стереотипа у америчкој култури, али и у ширем контексту, указивањем на негативне и позитивне стереотипе који су познати овдашњој публици.

3) Библиографија прелиминарних истраживања

Кандидаткиња је приложила темељно сачињену прелиминарну библиографију коју чини 37 библиографских јединица:

1. Aleksander, Viktorija D. 2007. *Sociologija umetnosti – istraživanje lepih i popularnih formi*. Beograd: CLIO.
2. Baba, Homi. 2004. *Smeštanje kulture*. Beograd: Beogradski krug.
3. Belton, John. 2005. *American Cinema/American Culture*. New York: McGraw-Hill Humanities/Social Sciences/Languages.
4. Bogle, Donald. 1989. *Toms, Coons, Mulattoes, Mammies, and Bucks: An Interpretive History of Blacks in American Films*. New York: Continuum International Publishing Group.
5. Boles, John. 2002. *A Companion to the American South*. Oxford: Blackwell Publishers.
6. Brooks, Roy L. 1996. *Integration or Separation? A Strategy for Racial Equality*. Massachusetts: Harvard University Press.
7. Collins, Patricia Hill. 2002. *The Black Feminist Thought: Knowledge, Consciousness and Politics of Empowerment*. New York and London: Routledge.
8. Cripps Thomas. 1977. *Slow Fade to Black: The Negro in American Film 1900-1942*. New York: Oxford University Press.
9. Du Bois, W.E.B. 2008. *The Souls of Black Folk*. Rockville: Arc Manor.
10. Entman, R. and Rojeck, A., eds. 2001. *The Black Image in the White Mind: Media and Race in America*. Chicago: University of Chicago Press.
11. Ewen, Stuart and Elisabeth Ewen. 2011. *Typecasting: On the Arts and Sciences of Human Inequality*. New York: Seven Stories Press.
12. Fanon, Frantz. 2008. *Black Skin, White Masks*. London: Pluto Press.

13. Fishman, M. and Cavender, G.,eds. 1998. *Entertaining Crime: Television Reality Programs*. New York: Aldine de Gruyter.
14. Fisk, Džon. 2001. *Popularna kultura*. Beograd: CLIO.
15. Gabbard, Krin. 2004. *Black Magic: White Hollywood and African American Culture*. New Jersey: Rutgers University Press.
16. Gilroy, Paul. 1991. *There Ain't No Black in the Union Jack: The Cultural Politics of Race and Nation*. Chicago: University of Chicago Press.
17. Glazer, Nathan. 1997. *We Are All Multiculturalists Now*. Massachusetts: Harvard University Press.
18. Haller, John. 1971. *Outcasts from Evolution: Scientific Attitudes of Racial Inferiority, 1859-1900*. Urbana: University of Illinois Press.
19. Hazel, V. Carby. 1998. *Race Men*. Massachusetts: Harvard University Press.
20. Hinton, Roy Perry. 2000. *Stereotypes, Social Cognition and Culture*. Hove: Psychology Press.
21. Jewell, K.Sue. 2012. *From Mammy to Miss America and Beyond: Cultural Images and the Shaping of US Social Policy*. New York: Routledge.
22. Jewell, K.Sue. 1989. *Survival of the Black Family: The Institutional Impact of American Social Policy*. Westport: Greenwood Publishing Group.
23. Joselit, David. 2006. *American Art Since 1945*. London: Thames and Hudson.
24. Levi-Stros, Klod. 2011. *Rasa i istorija: Rasa i kultura*. Beograd: Karpos.
25. Mesić, Milan. 2006. *Multikulturalizam: Društveni i teorijski izazovi*. Zagreb: Školska knjiga.
26. Moore, H. John. 2008. *Volume 1 of Encyclopedia of Race and Racism a-f*, New York: Macmillan Reference USA.
27. Moore, H. John. 2008. *Volume 2 of Encyclopedia of Race and Racism g-r*, New York: Macmillan Reference USA.
28. Moore, H. John. 2008. *Volume 3 of Encyclopedia of Race and Racism s-z*, New York: Macmillan Reference USA.
29. Pochmara, Anna. 2011. *The Making of the New Negro: Black Authorship, Masculinity, and Sexuality in the Harlem Renaissance*. Amsterdam: Amsterdam University Press.

30. Pohl Frances K. 2005. *Framing America: A Social History of American Art*. London: Thames and Hudson.
31. Said, Edvard. 2008. *Orijanetalizam*. Beograd: XX VEK.
32. Scott, R.William and Shade G.William, eds. 2005. *Essays on African-American History, Culture and Society*. Washington: U.S. Department of State.
33. Stangor, Charles, ed. 2000. *Stereotypes and Prejudice: Key Readings in Social Psychology*. Hove: Psychology Press.
34. Strinati, Dominic.1995. *An Introduction to Theories of Popular Culture*. London: Routledge.
35. Verney, Kevern. 2003. *African Americans and US Popular Culture*. New York: Routledge.
36. Wallace, Michele. 1998. *Black Popular Culture*. New York: New Press.
37. Woodson, Carter Godwin. 2006. *The Mis-Education of the Negro*. San Diego: The Book Tree.

4. Циљеви истраживања, план рада, методе и очекивани резултати

Циљ истраживања јесте да се кроз анализу расних стереотипа у различитим друштвено-политичким контекстима прикаже интенционално истицање и карикирање карактерних и физичких одлика Афроамериканаца, као и неинтенционално стварање нових стереотипа, те њихов штетан утицај на процес друштвене трансформације и потпуне интеграције Афроамериканаца у америчко друштво. Биће указано на степен заступљености првобитних стереотипа, базираних на анималним карактеристикама и неморалу, лењости и интелектуалној инфериорности Афроамериканаца, али и на заступљеност стереотипа који су се из њих развили. Посебно ће бити истражена амбивалентна улога блекфејса и његових каснијих манифестација и модификација у популаризацији раскоши афроамеричке културе, али и популаризацији и пролиферацији негативних стереотипа који све до данас нису искорењени. Један од циљева рада јесте да се успостави и продуби веза између расних стереотипа у производима популарне културе XX века и концепта расе у друштвеном, политичком и културном контексту, као и разматрање доприноса позитивних стереотипа и друштвено-ангажованих уметничких дела као механизма трансформације на друштвеном плану. Значај који ствараоци популарне културе имају за перцепцију Афроамериканаца омогућује да један од циљева радова буде и доношење суда о актуелним тенденцијама и степену интеграције Афроамериканаца. Истраживање би допринело сагледавању културних феномена

проистеклих из производа популарне културе у блиској вези са еволуцијом расне дискриминације и формирањем афроамеричког идентитета у америчкој култури.

Хипотезе које следе из овакве поставке рада су да постоји велики број елемената стереотипизације Афроамериканаца који повезује различите ауторе, видове стваралаштва и периоде стваралаштва. Једна од хипотеза рада јесте, пре свега, да расни стереотипи ниједног тренутка нису нестали, већ су само модификовани или трансформисани у облик који осликава промене на друштвено-политичком и културном плану. Друга хипотеза односи се на различите облике у којима се јављају расни стереотипи према свом настанку и употреби – то су стереотипи настали с циљем политичко-идеолошке пропаганде; стереотипи интенционално употребљени као предмет критике у социјално ангажованим уметничким делима; неинтенционално употребљени стереотипи у области уметности; стереотипи настали услед експлоатисања расе у комерцијалне сврхе; позитивни стереотипи настали као резултат признавања доприноса Афроамериканаца и негативни стереотипи настали у процесу стварања идентитета Афроамериканаца у савременом контексту.

Истраживање у раду на предложеној тези биће обављено на више начина – систематичним прегледом теоријских и критичких оквира дисертације и систематским коришћењем историјских чињеница; класификацијом расних стереотипа; ишчитавањем свих писаних садржаја, слушањем аудио записа и прегледом видео записа у којима се стереотипи јављају; синхроним и дијахроним описивањем, анализом и интерпретацијом расних стереотипа у различитим областима популарне културе, као и компарацијом, односно упоређивањем истих или сродних стереотипа, тема и мотива који се јављају у њима; методом дескрипције друштвених, политичких и културних околности које су условиле настанак стереотипа, као и утврђивањем њихове међусобне повезаности; методом компилације појединих истраживања у вези са расном дискриминацијом у Сједињеним Америчким Државама у разним временским периодима; методом анкетирања, односно прикупљања података анкетним упитницима (затворена питања у анкетном упитнику), те сређивањем, анализом и интерпретацијом добијених података.

Рад би садржао три дела. У првом, уводном делу, био би дат преглед досадашњих теорија везаних за концепт расе, расизма и стереотипизације, класификација стереотипа као и синхрона и дијахрона дескрипција стереотипа у различитим политичким, друштвеним и културним контекстима који су условиле настанак, јачање и слабљење стереотипа у Сједињеним Америчким Државама крајем XIX и током XX века.

Други, средишњи део рада, бавиће се дескрипцијом, анализом и интерпретацијом преовлађујућих врста стереотипа, расистичких тема, митова и мотива у различитим садржајима и областима популарне културе, као и компарацијом, односно упоређивањем истих или сродних стереотипа, тема и мотива који се јављају у тим областима. Овај део обухватио би анализу стереотипа са аспекта промена на друштвеном, политичком и културном плану, те би указао на међусобну условљеност расних стереотипа и друштвених промена у Сједињеним Америчким Државама током XX века, кроз процес борбе Афроамериканаца за равноправност и утицај стереотипа на инхибицију овог процеса.

Рад би био заокружен општим закључком о утицају интенционално и неинтенционално ствараних и употребљених стереотипа на негативну перцепцију Афроамериканаца и расну дискриминацију. Закључак би био употпуњен методом компилације појединих истраживања у вези са расном дискриминацијом у Сједињеним Америчким Државама у разним временским периодима XX века. Такође, обзиром на популарност истакнутих личности из афроамеричке културе у Србији, један од очекиваних резултата јесте указивање на оне стереотипе који су познати овдашњој публици, што би требало илустровати методом анкетирања, односно прикупљања података анкетним упитницима (затворена питања у анкетном упитнику), те сређивањем, анализом и интерпретацијом добијених података.

Расни стереотипи као предмет овог истраживања задиру у различите области уметности као и сфере свакодневног живота, те је неопходно обавити обимно истраживање не само у смислу жанровске заступљености расних стереотипа већ и у друштвено-историјском контексту. Неоспорна заступљеност расних стереотипа у XIX заправо је била увод у стереотипе који ће се јавити у XX веку експанзијом нових уметничких праваца које је донекле омогућио убрзани развој технологије. Иако је са повећањем свести о једнаким грађанским правима положај припадника афроамеричке популације знатно побољшан у другој половини XX века, нека од истраживања указују на чињеницу да је, иако у суптилнијој форми, расизам и даље присутан у Сједињеним Америчким Државама. Очекивани резултат овог истраживања јесте утврђивање начина на који су интенционално и неинтенционално стварани и употребљени стереотипи допринели негативној перцепцији Афроамериканаца и расној дискриминацији.

Такође, обзиром на популарност истакнутих личности из афроамеричке културе у Србији, један од очекиваних резултата јесте указивање на оне стереотипе који су презентовани овдашњој публици путем медија, чиме се указује на штетну улогу медија у процесу стереотипизације Афроамериканаца изван америчких оквира.

2. ЗАКЉУЧАК

На основу наведених података о кандидаткињи, Комисија закључује да је Ивана Љубеновић подобна за израду докторске дисертације.

На основу постављених циљева и очекиваних резултата, Комисија закључује да је предложена тема подобна за израду докторске дисертације у области англофоне књижевности.

На основу наведених података о ментору, Комисија закључује да је др Зоран Пауновић подобан за ментора предложене докторске дисертације.

На основу изнетог, Комисија предлаже Наставно-научном већу Филолошког факултета Универзитета у Београду да донесе позитивне оцене о подобности кандидаткиње Иване Љубеновић и предложене теме докторске дисертације „Стереотипизација Афроамериканаца у популарној култури двадесетог века“, а да се за ментора именује др Зоран Пауновић, редовни професор Филолошког факултета у Београду.

др Зоран Пауновић, ред. проф.

др Радојка Вукчевић, ред. проф.

др Александра Јовановић, ванр. проф.